AVKP actueel

Tweemaandelijkse ledenbrief van de Archeologische Vereniging Kempen-Peelland, AWN afd 23
Verenigingsruimte: Deken van Somerenstraat 6; 5611 KX EINDHOVEN
Tel.040-2386592 (woensdagavond); e-mail: awnafdeling23@wanadoo.nl

Nr. 14, november 2005

Eindred: R. S. Postma, Winselerhof 23, 5625 LW EINDHOVEN, tel. 040 - 241 25 70, e-mail: r-postma@chello.nl

Activiteitenkalender

do 10 nov. **Symposium Biografie van Peelland. Vanaf 13.00 uur. Gemeentehuis van Deurne,** Markt 1 te Deurne. Zie elders in deze ledenbrief voor meer informatie.

vr. 11 nov. **16.30 uur. Formele opening van de nieuwe ruimte van het Archeologisch Centrum Eindhoven.** Alle leden hebben hier een uitnodiging voor ontvangen.

zo. 20 nov. **Aardewerkstudiedag,** georganiseerd door de Archeologische sectie van het Noordbrabants Genootschap. Van 10.00 uur tot 17.00 uur in de Heidezaal van Boerke Mutsaers, Vijverlaan 2 te Tilburg. Zie elders in deze ledenbrief voor meer informatie.

wo. 14 dec. **Kennismakingsbijeenkomst voor nieuwe leden**. Nieuwe leden krijgen hier nog afzonderlijk een uitnodiging voor. Ook mensen die al langer lid zijn en tot nu toe niet of weinig op de woensdagavonden aanwezig zijn geweest zijn op deze avond in het bijzonder welkom.

zo. 8 jan. **Eerste van een serie lezingen in HOME.** Elke lezing wordt gekoppeld aan één van de Middeleeuwse gebouwen in het museum.
Deze eerste lezing wordt gehouden door Hans Janssen en betreft het 13e eeuwse huis van de Heuvelopgravingen. Museum open vanaf 10:30h, aanvang lezing 11:00h. Historisch OpenluchtMuseum Eindhoven. Boutenslaan 161 b tel 25.222.81. Deelnemers betalen de entree voor het museum. Jaarkaarthouders gratis.

wo. 18. jan. **Nieuwjaarsbijeenkomst AVKP.** Steffen Baertsen, fysische antropoloog, zal dan verslag doen van het onderzoek van het menselijk skeletmateriaal uit de opgraving Catharinakerk.

do. 26 jan. **Paarden in de middeleeuwse stad. Lezing door Theo de Jong** in museum Kempenland, Eindhoven, 20.00 - 22.00 uur. Dit is de eerste van een lezingenreeks over de cultuurhistorie van Eindhoven. Zie voor meer informatie over de overige lezingen de BRG - informatiekrant of de agenda van museum Kempenland.

zo. 5 febr. **Tweede lezing in HOME**, Toine Huijbers “de 10e en 11e eeuw in en om Son en Woensel: "Blixembosch centraal”. Museum open vanaf 10:30h, aanvang lezing 11:00h.

zo. 5 mrt. **Derde lezing in HOME** over de 15e en 16e eeuw, de tijd van “de herberg” en “het tolhuis”, door Nico Arts. Museum open vanaf 10:30h, aanvang lezing 11:00h.

do. 16 mrt **Een tweede serie van drie lezingen in HOME**, nu over de ijzertijd. Eerste lezing door Peter van den Broeke over ijzertijd aardewerk uit Oss-Ussen en elders. Museum open vanaf 19:30h, Aanvang: 20:00h

wo. 22 mrt. **Jaarvergadering AVKP.** Op deze avond zullen, voorafgaand aan de jaarvergadering een aantal resultaten van de opgraving Catharinakerk worden gepresenteerd. Nadere gegevens volgen nog.

do. 23 mrt. **Tweede lezing in HOME; “de ijzertijd in Zuid Nederland”,** door Nico Roymans. Museum open vanaf 19:30h, Aanvang: 20:00h

do. 30 mrt. **Derde lezing in HOME over de ijzertijd.** Spreker nog onbekend. Museum open vanaf 19:30h, Aanvang: 20:00h

Van het bestuur

Nieuwe huisvesting

We zijn bijzonder ingenomen met de nieuwe huisvesting van het Archeologisch Centrum aan de Deken van Somerenstraat. Er is nu een ruime werkruimte, die ook alleen nog maar als zodanig gebruikt hoeft te worden. Kantine, bibliotheek en kantoorruimtes zijn apart. Dat biedt meer mogelijkheden voor activiteiten. Werkmateriaal kan blijven liggen en het is, zo we al ervaren hebben, ook een prima gelegenheid voor lezingen. We hebben als vereniging nu ook een eigen ruimte.
De verhuizing was een hele toer, waar door veel mensen hard aan is gewerkt. Voor alle leden zeker de moeite waard om eens te komen kijken op de woensdagavond. Er valt in dit nieuwe gebouw veel te zien aan vondstmateriaal. Ook daar is nu meer ruimte voor.

Symposium 'Verleden wordt Heden'

We kijken met veel genoegen terug op een geslaagd symposium op 13 september in kasteel Helmond. Er waren zo'n 80 personen aanwezig, waaronder vertegenwoordigers van gemeenten, provincie, ROB, professionele archeologen en veel vrijwilligers. Jammer genoeg waren niet alle gemeenten uit ons werkgebied present.
In een vijftal voordrachten werd een breed beeld gepresenteerd van het nieuwe archeologisch bestel ('Malta'), de rol van gemeenten, de bijdragen en mogelijkheden van vrijwilligers en de kijk van een commercieel bedrijf op de inzet van vrijwilligers.
De discussie hierna was levendig. Van de deelnemers kregen we veel positieve reacties. Met name de open discussie tussen als deze betrokkenen werd zeer gewaardeerd. Van verschillende kanten kwam dan ook de suggestie dit soort bijeenkomsten met een zekere regelmaat te blijven organiseren. We zullen hier als AVKP-bestuur dus zeker een vervolg aan geven.
Er komt een uitgebreid verslag van het symposium in de Nieuwsbrief van december.

Symposiumboek

Ter gelegenheid van het symposium is een boekje uitgebracht, voor vrijwilligers én gemeenten over gemeentelijk archeologiebeleid en de rol die vrijwilligers daarbij kunnen vervullen.
Het boekje is een zeer nuttige informatiebron voor alle vrijwilliger die actief, tijdig en volgens de juiste procedures de archeologische belangen bij hun gemeente willen behartigen.
AVKP-leden kunnen gratis een exemplaar op een woensdagavond ophalen. Per post laten opsturen kan ook. Geef dan je bestelling per email of post op (zie adressen in boven aan de ledenbrief) en maak gelijktijdig € 2,50 over op de rekeningnr. 7776904 t.n.v. de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland, AWN afd. 23, BruineAkkers 97, 6026 DS Maarheeze. Vermeld daarbij duidelijk naam en adres.
Ook niet-leden kunnen het boekje op deze wijze bestellen, zij dienen dan gelijktijdig € 12,50 over te maken (€ 10,- voor het boekje plus verzendkosten).

Waarschuwing aan een van onze leden

Onlangs hebben we een van onze leden formeel per brief een waarschuwing gegeven. De betreffende persoon was met een metaaldetector aan het werk bij een nog lopende opgraving op een archeologisch monument. Hij was de dag daarvoor ook reeds op dat terrein aangetroffen en toen is hem duidelijk uitgelegd dat detecteren daar niet is toegestaan. Hij heeft dus volgens ons bewust een overtreding begaan.
Wij nemen dit soort overtredingen hoog op. Onze positie en geloofwaardigheid als vrijwilligers en amateur-archeologen is ermee in het geding. Van een goed AWM-lid mag verwacht worden dat die zich vooraf terdege informeert over wat wel en niet is toegestaan. Een bewuste overtreding is des te meer laakbaar.
Bij een nieuwe overtreding wordt de nu gewaarschuwde persoon uitgesloten van alle informatie via onze vereniging. Bij herhaling zullen we het landelijk AWN-bestuur om een royement vragen.

Toestemming vragen voor opgraven door vrijwilligers
Een vereniging van vrijwilligers kan ook binnen het nieuwe bestel, onder voorwaarden, zelfstandig een opgraving doen. Die voorwaarden staan o.a in het hier eerder genoemde symposiumboek en komen op ook op de ROB-website te staan.
Die toestemming moet worden aangevraagd bij het ROB en het ROB zal dan standaard vragen om welke vereniging het gaat. **Het is prima indien een AWN-lid dan ook onze afdeling noemt. Echter wel nadrukkelijk onder voorwaarde dat wij daarover vooraf zijn geïnformeerd.** Wij willen dan graag de juistheid van de aanvraag en de deugdelijkheid van het plan van aanpak mee kunnen beoordelen. Ook hier gaat het om onze naam en betrouwbaarheid als organisatie van vrijwilligers. Dus neem tijdig contact met ons op als u opgravingstoestemming wilt vragen en dat uit naam van onze vereniging wilt doen.

Symposium Biografie van Peelland
In het kader van de reconstructie Peelland is een inventarisatie uitgevoerd van de historische landschapstructuren in die regio. SAS (Stichting Archeologisch Samenwerkingsverband Helmond en omgeving) formuleerde de opdracht en de inventarisatie werd uitgevoerd door de Vrije Universiteit te Amsterdam.
In dit symposium komen aan de orde: de totstandkoming van de biografie, de nog te verwachten resultaten en vooral hoe deze resultaten een rol kunnen spelen bij de uitvoering van de reconstructie.
Het symposium wordt georganiseerd door SAS, Museum de Wieger, de Brabantse Museum Stichting en de BRG. Het programma omvat een plenair deel met o.a. als sprekers Arnoud-Jan Bijsterveld (Universiteit Tilburg). Jan Kolen (Vrije Universiteit Amsterdam) gedeputeerde Wim Luijendijk en René Bastiaanse (Brabants Historisch Informatiecentrum en presentator Omroep Brabant). Daarnaast is er een performance (Shelly Lapré: Nieuw Licht) en kan een keuze gemaakt worden uit een aantal parallelsessies.
Aanmelding via de BRG: tel. 073 6156262 of per email: info@erfgoedbrabant.nl .

Aardewerk studiedag Tilburg
Het programma begint met een lezing door dr. Peter van den Broeke over IJzertijd- en ouder aardewerk, gevolgd door dr. Arno Verhoeven over middeleeuws en later materiaal. Na de lunch zullen bovengenoemde personen en drs. Harry van Enckevort voor het onderwerp Romeins om beurten met de deelnemers rond de tafel gaan om een voorbeeldcollectie te bespreken en om u de gelegenheid te geven meegebrachte aardewerkvondsten te laten determineren en aan de andere deelnemers te tonen. (U mag natuurlijk ook andere voorwerpen meebrengen om te laten determineren.)
Voor wie reeds de AVKP-aardewerkcursus heeft gevolgd zal het deels een herhaling zijn, maar biedt deze dag ook extra mogelijkheden en de kans vrijwilligers (en hun vondsten) uit de hele provincie te ontmoeten. En voor wie op de AVKP-avonden verhinderd was is dit een mooie 'herkansing'.
Kosten van deze studiedag zijn € 10,- bij aankomst te voldoen. Hierin zijn begrepen koffie bij aankomst en een syllabus. Aanmelden kan via e-mail: info@noordbrabantsgenootschap.nl
Meer informatie bij Brabants Heem (tel 073-6561303) of het Noordbrabants Genootschap (tel. 073 6139484).

Gemeenteraadsverkiezingen
Op dit moment zijn politieke partijen druk doende hun verkiezingsprogramma's voor de komende raadsverkiezingen op te stellen. Een van onze leden meldde dat hij, met succes, bij een van die partijen een 'archeologieparagraaf' heeft bepleit. Hij probeert nog meer partijen daarvoor te interesseren. We geven het graag door als suggestie voor andere leden.
En we ontvangen graag voorbeelden van dat soort paragrafen. Die plaatsten we dan in een volgende ledenbrief

Hoogeloon
“Hoogeloon heeft niets bijzonders voor eenen nieuwsgierige Wandelaar”. Zo schrijft, eind 18de eeuw, Hanewinkel in zijn bekende *Reize door de Majorije van ’s Hertogenbosch*. Sedertdien is er weliswaar wat veranderd maar kansen om wat toe te voegen vanuit de cultuurhistorie worden nog dagelijks ge-

mist. Zo is deze zomer versneld begonnen met de bouw van een negental woningen in plan Bieshof. Dit via uitwerking van een 15 jaar oud bestemmingsplan. Dit gebeurt zonder kansen te benutten om eventuele archeologische sporen waar te nemen en te beschrijven. Het gaat hier om een gebied zo'n 100 tot 150 meter verwijderd van de oude middeleeuwse toren van Hoogeloon. Deze vormt met de directe omgeving een archeologisch monument (AMK 637). Dat geldt eveneens voor het (aansluitend) nu bebouwd gebied ten oosten daarvan, op basis van Romeinse sporen (AMK 2998). Aansluitend aan de overzijde van de straat bevindt zich AMK 3006. Dus volop Archis-meldingen in de omgeving.
(corr. Bart Beex)

Hapert
De provincie bereidt de aanleg voor van een nieuwe aansluiting op de A67 ter hoogte van Hapert alsmede de aanleg van een nieuwe provinciale weg tussen Hapert en de A67. Geen beren op dit pad. Immers proefsleuven op het beoogde tracé hebben geen sporen van archeologische waarden opgeleverd; eerdere verkenningen al geen sporen van korenwolven of zeggekorfslakken.
(corr. Bart Beex)

Oirschot
Zondag 9 oktober werd het deelproject Groote Beerze geopend. Over een lengte van 6 kilometer vindt natuurontwikkeling plaats. Bij de feestelijke opening memoreerden de watergraaf en de gebiedsmanager van het stroomgebied Beerze-Reusel het feit dat over één boerderij geen overeenstemming over verkoop werd bereikt en dat het voor het project gereserveerde bedrag niet geheel is gebruikt. Niet geheel terecht geen melding van een tweede, middeleeuwse, boerderij die men onverwacht op de koop en vrijwel kosteloos toe kreeg. Het aan de Schepersweg geplaatst informatiepaneel geeft overigens wel aandacht aan archeologie.
(corr. Bart Beex)

Reusel
Bij de uitbreidingsplannen aan de zuidkant van Reusel zijn Romeins scherven gevonden. De grond is voor een groot deel ongeroerd. De gemeente Reusel-De Mierden houdt er daarom rekening mee dat er meer sporen uit de Romeinse tijd te vinden zijn. Het graven van sleuven zal binnenkort meer helderheid geven.
(corr. Bart Beex)

Gemert-Bakel
Medio oktober 2005 is een reeks van archeologische onderzoeken begonnen in Gemert-kern. Deze onderzoeken in de vorm van proefsleuven met een eventueel daaropvolgend vlakdekkend onderzoek worden uitgevoerd door de Archeologische Dienst van Eindhoven. Het betreft diverse locaties binnen de bebouwde kom van Gemert. Op een dekzandrug tussen twee armen van het riviertje De Rips zijn in het midden van de vorige eeuw twee woonwijken gebouwd. Die woningen worden nu gedeeltelijk gerenoveerd of gesloopt. Verder wordt bij de Latijnse School een ondergronds archief gebouwd. De onderzoeken gaan door tot begin volgend jaar. De eerste reeks van proefsleuven heeft nog niets opgeleverd. Uit resultaten van vroegere onderzoeken verwachten wij bewoningssporen van de ijzertijd tot de middeleeuwen te vinden.
(corr. Jos van Schijndel, Archeologische Werkgroep Heemkundekring Gemert)

Archeologisch onderzoek aan de Bottel in Deurne
In opdracht van de gemeente Deurne is in september en oktober van 2005 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van proefsleuven uitgevoerd door het Archeologisch Centrum van de Vrije Universiteit in Amsterdam in het plangebied Binderen-Zuid te Deurne. Het ruim 20 ha grote agrarische gebied ligt ten westen van Deurne, richting Vlierden en sluit in het oosten direct aan op het middeleeuwse gehucht de Groote Bottel. Omdat de gemeente hier op korte termijn een bedrijventerrein wil ontwikkelen was archeologisch onderzoek vereist. Het doel van het proefsleuvenonderzoek, dat volgde op een booronderzoek in het voorjaar, was vaststellen of er archeologische en cultuurhistorische waarden aanwezig zijn. Voor het medebeoordelen van het vereiste Programma van Eisen door Vestigia, werd voor het eerst de heemkundekring van Deurne door de gemeente Deurne benaderd. Naast inspraak in het puttenplan werd daarbij ook inhoudelijk meer gerichte vragen ten aanzien van de

Deurnese historie in het archeologische onderzoek ingebracht door de heemkundekring. Ook werd het belang van publieksbereik en onderzoek op de lokactie van het oude gehucht de Bottel benadrukt; een gebied wat op basis van het vooronderzoek was uitgeselecteerd, maar dat later wel in het onderzoek is meegenomen, juist vanwege het belang voor het begrijpen van de historische ontwikkeling van de Bottel.

Het plangebied Binderen-Zuid bestaat uit een grote brede dekzandrug met een van oorsprong uitgestrekt esdek, genaamd "Groot Bottelsche Akker". Over het midden van de akker liep in de 19e eeuw nog een oude landweg die het gehucht de Bottel verbond met het Heiveld. Het gehucht de Bottel wordt al in 1246 genoemd als een landgoed met huizen, akkers en weiden, en werd door keizerin Maria van Brabant geschonken aan het Helmondse klooster van Binderen. De oorspronkelijke hoeve is in de 17e eeuw opgesplitst in de Groote en Kleine Bottel. Twee percelen werden in de vorige eeuw ontgrond, waarbij een groot aantal vuursteen afslagen en werktuigen werd gevonden.

Bij het proefsleuvenonderzoek in het gebied Binderen-Zuid werden talrijke bewoningssporen aangetroffen van onder meer huizen, waterputten en kuilen die dateren uit verschillende tijdsperioden, waaronder de Late Bronstijd, IJzertijd, Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Duidelijk is dat het hele gebied vrijwel vlakdekkend opgegraven dient te worden. Hierover vindt binnenkort overleg plaats vanuit de gemeente Deurne met de provinciaal archeoloog. Dit zal dan de eerste grootschalige opgraving van Deurne worden, waarbij eindelijk de historische ontwikkeling van het landschap en zijn bewoners in beeld zal komen.

Literatuur
J.P. Flamman/M. Reneerkens, *Deurne, Binderen-Zuid. Een bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek met boringen* (Vestigia-rapport 206), Amersfoort 2005.
(corr. Ria Berkvens)

Uden

In de maand september heeft Archol (Leiden) een archeologisch onderzoek uitgevoerd nabij het buurtschap Slabroek, aan de uiterste noordgrens van Uden. Doel van het onderzoek was onder meer om te kijken of er nog sporen, van het in 1923 door A.E. Remouchamps opgegraven urnenveld, in de bodem aanwezig zouden zijn. Dit blijkt inderdaad het geval te zijn, al betreft het nog maar de restanten van enkele van de heuvels. De anderen zijn door latere bodemingrepen weggevaagd. Ronduit verrassend was de vondst van zo'n twintig "nieuwe" kringgreppels pal ten westen en noorden van het voormalige opgravingterrein. Eveneens interessant was de ontdekking van een lange enkelvoudige palenrij die dwars door het grafveld blijkt te hebben gelopen. Ten slotte is nog vastgesteld dat de twee bulten in het aangrenzende bosperceel inderdaad grafheuvels zijn, zoals reeds vermoed werd. Helaas bleken de urnen er reeds lang geleden uitgehaald te zijn. In een komend nummer van de AVKP nieuwsbrief hopen we nog wat meer aandacht aan dit succesvolle onderzoek te besteden.
(corr. Goof van Eijk)

Federatie Noordbrabants Monumentenoverleg en AVKP

Al sinds een paar jaar vertegenwoordig Ruud van Dam o.a. de AVKP bij de "Federatie Noordbrabants Monumentenoverleg", of kortweg gezegd "De Federatie". Menigeen zal onbekend zijn met deze organisatie, dus een korte introductie is hier op zijn plaats.
De Federatie bestaat sinds 1979. Het is een koepelorganisatie, met autonome verenigingen als leden. Deze aangesloten organisaties hebben allen op een of andere manier te maken met de cultuurhistorie van Noord-Brabant en in het bijzonder met de bescherming daarvan. Door deze bundeling van krachten heeft de Federatie zich een sterke positie weten te verwerven ter verdediging van dat gezamenlijk belang met name t.a.v. de provinciale overheid. Er zijn ondertussen 23 organisaties aangesloten bij de Federatie die onderscheiden kunnen worden in drie groepen.

1. De specifieke monumentenorganisaties. Daaronder zijn verenigingen met zorg voor de Brabantse boerderijen, kastelen, vestingen, kerken, molens, landschappen, dorpsaangezichten en kerkhoven.
2. De generieke cultuurhistorische organisaties, zoals bijv Bond Heemschut en Brabants Heem, maar ook dus de amateur archeologie, vertegenwoordigd door de AWN afdeling Brabant.

3. De professionele organisaties, waaronder Het Monumentenfonds Brabant en de Monumentenwacht Noord-Brabant.

In de Federatie, destijds voortgekomen uit de Monumentenwacht, hebben de “echte” monumenten een zeer dominante positie en is de betekenis van de archeologie nog beperkt. Desondanks is onze vertegenwoordiging in de Federatie belangrijk, omdat ons cultureel erfgoed, waaronder dus ook het archeologisch erfgoed, voortdurend wordt bedreigd, ook door de overheid. Slechts een vereniging, gesteund door een brede achterban, heeft dan macht genoeg om daarvoor in de bres te kunnen springen. Bovendien is er meer. Door ontwikkelingen inzake Het Erfgoedhuis, een organisatie die alle culturele organisaties in Noord-Brabant wil vertegenwoordigen, zal het belang van de Federatie en dus ook belang van de amateur archeologie, toenemen.

(Ruud Van Dam)